

—
Верховний
Суд

Аналіз
стану здійснення правосуддя
Великою Палатою Верховного Суду
у I півріччі 2021 року

Київ 2021

Зміст

Список скорочень	3
Умовні позначки для юрисдикцій справ і матеріалів	3
1. Загальні обсяги роботи ВП ВС	
1.1. Перебувало на розгляді	4
1.2. Надходження	5
1.3. Результати розгляду	5
1.4. Залишок	7
2. Здійснення правосуддя ВП ВС у касаційному порядку	
2.1. Знаходилося на розгляді в касаційному порядку	8
2.2. Надходження та повернення справ у касаційному порядку	10
2.3. Результати касаційного розгляду	11
2.4. Залишок у касаційному порядку	13
3. Здійснення правосуддя ВП ВС в апеляційному порядку	
3.1. Загальні обсяги справ в апеляційному порядку	14
3.2. Результати розгляду в апеляційному порядку	16
3.3. Залишок апеляційних скарг та справ	18
4. Здійснення правосуддя ВП ВС за заявами про перегляд судових рішень за виключними та нововиявленими обставинами	19
Додатки	
Порівняльна аналітична таблиця 1. Загальні показники здійснення правосуддя ВП ВС за порядком звернення та видами справ	20
Порівняльна аналітична таблиця 2. Результати здійснення правосуддя ВП ВС за порядком звернення та видами справ	20

Список скорочень

ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ВРП	Вища рада правосуддя
ДП	дисциплінарні палати Вищої ради правосуддя
КАС	Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КС ВС	касаційні суди у складі Верховного Суду
матеріали	процесуальні звернення, стосовно яких не відкрито провадження
справи	процесуальні звернення, стосовно яких відкрито відповідні провадження: (у справі, апеляційне/касаційне, за заявою)
кінцеві рішення	рішення, якими завершено розгляд у ВС

Умовні позначки для юрисдикцій справ і матеріалів

- __^A адміністративної
- __^{АП} про адміністративні правопорушення
- __^Г господарської
- __^К кримінальної
- __^Ц цивільної

1. Загальні обсяги роботи ВП ВС

1.1. Перебувало на розгляді

З урахуванням нерозглянутих справ і матеріалів, на початок досліджуваного періоду, на розгляді ВП ВС у I півріччі 2021 року перебувало **820** справ і матеріалів, у тому числі за формами звернень:

334 справи в апеляційному та **186** – в касаційному порядку;

110 та **6** заяв про перегляд судових рішень відповідно за виключними та нововиявленими обставинами;

55 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП).

Крім цього, усі інші звернення, які перебували на розгляді, ВП ВС повернула або відмовила у відкритті провадження, а саме стосовно **129** таких звернень проти 104 у I півріччі 2020 року, оскільки їх розгляд по суті не передбачений процесуальним законодавством.

Загальні обсяги справ і матеріалів ВП ВС, що знаходились на розгляді, у досліджуваному періоді на 19 % менше, ніж у I півріччі 2020 року.

Понад половину загальної кількості справ і матеріалів (53 %), що знаходились на розгляді ВП ВС, становили процесуальні звернення всіх юрисдикцій, які включають чотири тотожні форми процесуальних звернень, а саме подані: в касаційному порядку, за заявами про перегляд рішень за нововиявленими або виключними обставинами та стосовно інших справ і матеріалів. У досліджуваному періоді за цими формами звернень перебувало 156⁴, 116^К, 95^А, 61^Г та 3^{А7} справи та матеріали. Питома вага цих справ і матеріалів серед їх загального обсягу розподілилась таким чином: 19 % цивільні, 14 % кримінальні, 12 % адміністративні та 8 % господарські. Порівняно з даними I півріччя 2020 року в періоді, що аналізується, збільшилась на 8 % питома вага кримінальних справ та матеріалів і зменшилась на 19 %, 3 % та 3 % питома вага справ і матеріалів відповідно за адміністративною, господарською та цивільною юрисдикціями.

Крім цього, у порядку адміністративного судочинства на розгляді ВП ВС у I півріччі 2021 року знаходились апеляційні скарги та скарги на рішення ДП ВРП, які разом склали **389** одиниць в апеляційному порядку. Ці процесуальні звернення становлять 47 % від загальних обсягів справ і матеріалів ВП ВС проти 31 % (315) у I півріччі 2020 року, тобто їх частка збільшилась на 16 %.

Таким чином, загалом у порядку адміністративного судочинства у ВП ВС знаходилось **484** справи та матеріали, що становить 59 % від загальної кількості справ і матеріалів, майже як і в I півріччі 2020 року (62 %).

З огляду на особливості розгляду всіх судових справ і матеріалів ВП ВС законодавчо встановленою більшістю її суддівського складу у I півріччі 2021 року, середній рівень участі судді ВП ВС в опрацюванні справ, які знаходились на розгляді, становив **650** одиниць, у тому числі **411** – з надходження ВП ВС.

1.2. Надходження

У I півріччі 2021 року до ВП ВС надійшло **541** процесуальне звернення та справа, що на чверть більше, ніж у I півріччі 2020 року. За суб'єктами звернення, юрисдикціями та видами судових справ і матеріалів надходження ВП ВС розподілилось таким чином (малюнок 1).

Малюнок 1

Структура надходження справ і матеріалів до ВП ВС у I півріччі 2021 року

Надійшло до ВП ВС	від суб'єктів звернення	430
процесуальних звернень	від КС ВС	111
541		
169 в апеляційному порядку	Адміністративних (51%)	276
111 у касаційному порядку	Цивільних (22%)	119
106 за нововиявленими / виключними обставинами	Кримінальних (21%)	111
29 скарг на рішення ДП ВРП	Господарських (6 %)	34
126 інше	Про адміністративні правопорушення	1

Упродовж I півріччя 2021 року безпосередньо від суб'єктів звернення надійшло 79 % процесуальних звернень і справ у загальному обсязі надходження ВП ВС. Це на 10 % більше, ніж в аналогічному періоді 2020 року. Надходження від КС до ВП ВС у звітному періоді становить 21 %.

У періоді, що досліджується, зменшилось надходження касаційних справ (-17 %) та заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами (-60 %). Разом із цим значно збільшилося надходження заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами (+122 %), апеляційних скарг та справ (+42 %) та інших форм звернення (+25 %).

За юрисдикціями в порівнюваних півріччях зменшилась питома вага процесуальних звернень господарського (-5 %), цивільного (-2 %) та адміністративного судочинства водночас зі збільшенням частини надходження процесуальних звернень і справ кримінального судочинства (+9 %).

1.3. Результати розгляду

У I півріччі 2021 року ВП ВС ухвалено **550** судових рішень, якими завершено розгляд справ і матеріалів, що на 11 % менше, ніж у I півріччі 2020 року (**621**).

Це пов'язано із збільшенням надходження процесуальних звернень безпосередньо від суб'єктів звернення, стосовно яких ВП ВС перед розглядом по суті вирішує питання щодо відкриття провадження на відміну від процесу розгляду справ у касаційному порядку. Разом із цим зменшилось надходження касаційних справ.

ВП ВС завершила розгляд 107^К, 80^Ч 28^Г та 2^{АП} справ і матеріалів, а також в адміністративних справах ухвалила **333** таких рішення (з них за зверненнями, тотожними для всіх юрисдикцій, – **72** та в апеляційному порядку – **261**). Порівняно з I півріччям 2020 року в досліджуваному періоді вдвічі більше ухвалено кінцевих рішень у кримінальних справах і матеріалах та майже вдвічі менше – у цивільних та господарських.

В адміністративних справах і матеріалах ВП ВС ухвалила на 11 % менше кінцевих рішень, ніж у I півріччі 2020 року, зокрема у 1,6 раза зменшились обсяги таких рішень щодо тотожних видів звернень та втричі зросли за апеляційними скаргами та за скаргами на рішення ДП ВРП.

За результатами розгляду справ і матеріалів ВП ВС ухвалила **286** судових рішень по суті вимог, що становить 52 % від загальної кількості кінцевих рішень, а також **264** рішення, якими процесуальні звернення по суті не розглянуто. У звітному періоді обсяги кінцевих рішень, ухвалених під час вирішення питання про відкриття провадження, збільшились у 1,7 раза з відповідним зменшенням кількості рішень по суті. Загальний розподіл рішень за результатами розгляду справ і матеріалів наведено на малюнку 2.

Малюнок 2

Розподіл рішень ВП ВС, ухвалених у I півріччі 2021 року

Отже, понад половину від загальної кількості кінцевих рішень ВП ВС у I півріччі 2021 року склали рішення, якими вимоги процесуальних звернень вирішені по суті, зокрема у 215^А справах за апеляційними скаргами та за скаргами

на рішення ДП ВРП, за іншими видами звернень 17^А, 25^Д, 26^Г та 3^К справи. ВП ВС розглянула по суті 93 % господарських, 70 % адміністративних, 31 % цивільних справ від загальної кількості розглянутих справ і матеріалів у межах відповідної юрисдикції.

Частина рішень, якими вимоги задоволені по суті (110), на 38 % менша, ніж частина рішень, якими відмовлено в їх задоволенні (176). За результатами перегляду судових рішень ВП ВС задовольнила вимоги у 46 справах у касаційному порядку, у 52 справах в апеляційному порядку та у 7 справах за скаргами на рішення ВРП (у частині її ДП), а також на підставі 5 заяв за виключними обставинами.

Іншою половиною рішень процесуальні звернення не розглядалися по суті (264), у зв'язку з поверненням їх суб'єкту звернення, відмовою у відкритті провадження, закриттям провадження або ухваленням іншого рішення. ВП ВС ухвалила ці рішення у 104^К, 101^А, 55^Д, 2^Г та 2^{АП} справах.

Рішення, якими справи і матеріали не розглянуті по суті, ВП ВС ухвалила стосовно 120 інших процесуальних звернень, 93 заяв про перегляд судових рішень за виключними та 4 заяв за нововиявленими обставинами, 44 апеляційних скарг, 2 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП) та в 1 справі за касаційною скаргою.

42 справи у досліджуваному періоді ВП ВС розглянула в судових засіданнях із застосуванням режиму відеоконференції, у тому числі 33 справи – в апеляційному порядку, 5 справ – за скаргами на рішення ДП ВРП та 4 справи – у касаційному порядку.

Таким чином, у I півріччі 2021 року кількість ухвалених судових рішень, якими вимоги процесуальних звернень вирішені по суті, на 8 % більша, ніж кількість рішень, якими процесуальні звернення повернуті, стосовно яких відмовлено у відкритті провадження, закрито відповідне провадження або прийнято інше рішення.

Оскільки розгляд процесуальних звернень ВП ВС здійснюється щонайменше двома третинами її складу, упродовж I півріччя 2021 року один суддя ВП ВС у середньому брав участь в ухваленні 451 кінцевого рішення.

1.4. Залишок

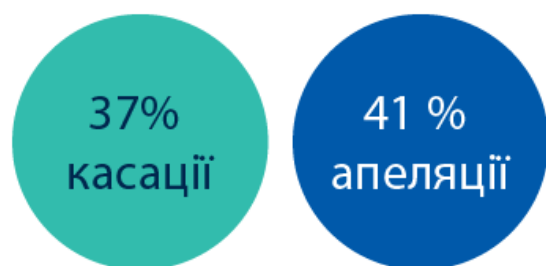
Наприкінці I півріччя 2021 року у ВП ВС нерозглянутими залишились 202 процесуальних звернення та справи, тобто 25 % від загальної кількості справ і матеріалів, які знаходились на розгляді. Питома вага нерозглянутих справ і матеріалів серед тих, які перебували на розгляді, зменшилася на 5 % порівняно з даними I півріччя 2020 року. Серед нерозглянутих процесуальних звернень ВП ВС три чверті – це справи та матеріали, які розглядаються в апеляційному (82 одиниць) та в касаційному порядку (74). Також залишились нерозглянутими 25 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП), 11 заяв за виключними обставинами, 9 інших процесуальних звернень та 1 заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами. Додаткова візуалізація надана на малюнку 3.

Залишок ВП ВС станом на кінець I півріччя 2021 року

202

справи та матеріали –
25 % від загального обсягу
у залишку ВП ВС, з них

Адміністративних	59 %
Господарських	10 %
Кримінальних	5 %
Цивільних	26 %

На розгляді ВП ВС станом на 1 липня 2021 року залишилось 119 нерозглянутих справ і матеріалів адміністративного, 53 цивільного, 20 господарського та 9 кримінального судочинства, а також матеріали 1 справи про адміністративне правопорушення.

2. Здійснення правосуддя ВП ВС у касаційному порядку

2.1. Знаходилось на розгляді в касаційному порядку

З урахуванням нерозглянутих справ (75) на початок I півріччя 2021 року в провадженні ВП ВС знаходилось 186 справ у касаційному порядку.

У I півріччі 2020 року ці дані дорівнювали 521 одиниці, з яких 388 – становили нерозглянуті справи, які надійшли до 1 січня 2020 року.

Так, ВП ВС на початку 2020 року мала у своєму провадженні у 5 разів більше нерозглянутих справ, ніж на початку 2021 року, які накопичились упродовж 2019 року до введення фільтрів передачі справ на її розгляд згідно із Законом України від 02 жовтня 2019 року № 142-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підстав передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду та щодо строків повернення справи», який набрав чинності 19 жовтня 2019 року. Натомість завдяки дії зазначених фільтрів упродовж усього 2020 року, на початку 2021 року ВП ВС розпочала роботу із значно меншими залишками нерозглянутих справ і матеріалів. Тому порівняльний аналіз абсолютних значень показників здійснення правосуддя ВП ВС у касаційному порядку у звітному періоді не здійснюється.

У періоді, що аналізується, на розгляді ВП ВС перебувало 94 цивільних, 59 господарських, 30 адміністративних та 3 кримінальні справи. Найбільшу

Аналіз стану здійснення правосуддя ВП ВС у I півріччі 2021 року

частину справ у касаційному порядку складають цивільні – 51 % та господарські – 32 %. Частка адміністративних справ досягнула 16 %, а кримінальні становлять 1 %.

Серед справ, які знаходяться на розгляді ВП ВС, у касаційному порядку перебувало **63** справи з підстави наявності виключної правової проблеми, які становили найбільшу частину. Із загальної кількості цих справ спостерігається 3^K та 12^A справ, а більшу частину склали справи цивільної (**28**) та господарської (**20**) юрисдикції.

Також знаходились на розгляді **43** справи, пов'язані з необхідністю відступити від висновку колегії, палати, об'єднаної палати іншого касаційного суду ВС та **40** – з підстави порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції, або 23 % та 21 % від загального обсягу справ. За цими підставами у ВП ВС здебільшого знаходились цивільні та господарські справи.

Найменші обсяги ВП ВС мала справ у зв'язку з необхідністю відступити від висновку ВП ВС – **29** одиниць або висновку Верховного Суду України – **11** (зокрема, 7^C , 2^A та 2^F справи). У випадках необхідності відступити від висновків ВП ВС перебувало більше цивільних (**16**) та господарських справ (**11**), а також адміністративні (**2**) справи.

У досліджуваному періоді в касаційному порядку на розгляді перебувало найбільше справ за категоріями представленими на малюнку 4.

Малюнок 4

Обсяги справ за найчисленнішими категоріями у касаційному порядку в I півріччі 2021 року

При цьому спостерігається незначне зменшення загальної кількості цивільних справ (у межах 16 – 18 %) у спорах, що виникають з правочинів,

зокрема договорів, та про недоговірні зобов'язання, а також у господарських справах, пов'язаних із земельними відносинами.

Також відбулось збільшення на 20 % кількості адміністративних справ стосовно спорів з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства та господарських справ про банкрутство.

За підсумками здійснення правосуддя у I півріччі 2021 року ВП ВС чверть судових справ повернула до КС ВС, понад третину розглянула та наприкінці періоду має 40 % нерозглянутих справ від загального обсягу справ, що знаходилась на розгляді.

2.2. Надходження та повернення справ у касаційному порядку

У досліджуваному періоді до ВП ВС передано 111 справ у касаційному порядку. З них більше половини (53 %) – це цивільні справи, третина (29 %) – господарські, 16 % – адміністративні та 2 % – кримінальні. Ці справи передані КС ВС із таких підстав.

Адміністративні справи за касаційними скаргами передавалися здебільшого з підстав *наявності виключної правової проблеми та порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції* (по 8 одиниць з кожної зазначеної підстави) та 2 з інших підстав, визначених процесуальним законодавством.

Аналогічні підстави надходження спостерігаються у 18 та 15 цивільних справах відповідно. Крім цього, 15 цивільних справ надійшли у зв'язку з необхідністю *відступити від висновку* колегії, палати, об'єднаної палати *іншого касаційного суду* або *від висновку ВП ВС* – 7 справ, або висновку Верховного Суду України – 4 одиниці.

Господарські справи за касаційними скаргами передавалися здебільшого з підстав необхідності *відступити від висновку* колегії, палати, об'єднаної палати *іншого касаційного суду* (13 одиниць) чи висновку ВП ВС (6), а також за *наявності виключної правової проблеми* (9).

Отже, найбільша частина справ передавалася КС ВС з підстави наявності виключної правової проблеми (33 %). Майже у рівних частинах надходили справи, у зв'язку з необхідністю *відступити від висновку* колегії, палати, об'єднаної палати, *іншого касаційного суду* (26 %) та з приводу порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції справ (23 %). З підстави необхідності *відступити від висновку ВП* надійшло 13 % справ або *від висновку Верховного Суду України* – 5 % справ.

Загалом до ВП ВС надійшло 37 справ за наявності виключної правової проблеми, з них 11 – повернуто до КС ВС у зв'язку з її *відсутністю* та 3 – з інших підстав.

З 29 справ, отриманих ВП ВС з підстави необхідності *відступити від висновку* колегії, палати, об'єднаної палати, *іншого касаційного суду*, повернуто до КС ВС 9 справ за відсутності таких підстав.

26 справ передано КС ВС у зв'язку з порушенням *правил предметної чи суб'єктної юрисдикції*, з яких 10 повернуто через відсутність цих підстав та 7 – оскільки ВП ВС вже висловила правову позицію щодо юрисдикції спору в подібних правовідносинах.

Серед 14 справ, що надійшли з підстави – необхідності відступити від висновку ВП ВС, повернуто 4 справи у зв'язку з відсутністю цих підстав та 1 справу – з інших підстав.

5 справ надійшло за необхідності відступити від висновку Верховного Суду України, з них повернуто 1 господарську справу за відсутності підстав для передачі та 1 цивільну справу – за наявності висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеному в раніше ухваленому рішенні ВП ВС.

У загальній кількості повернутих справ (47) у I півріччі 2021 року, що становили 42 % від надходження ВП ВС, спостерігається розподіл справ за юрисдикціями серед справ за такими підставами повернення:

за відсутності підстав для такої передачі – 25 справ, або 9^Ч, 8^Г, 8^А справ;

у зв'язку з відсутністю виключної правової проблеми – 11 справ, з яких 4^Г, 3^А та 4^Ч,

за наявності висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВП ВС – 4 справи, у тому числі 3^Ч та 1^Г справ;

у зв'язку з тим, що ВП ВС уже висловлена правова позиція щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах – у 7^Ч справах.

Таким чином, понад половину справ ВП ВС повернула за відсутності підстав для такої передачі, у чверті випадків встановлено відсутність виключної правової проблеми, у 15 % – ВП ВС вже висловила правову позицію щодо юрисдикції спору у подібних правовідносинах та в 9 % – наявний висновок щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладений у раніше ухваленому рішенні ВП ВС.

До ВП ВС у касаційному порядку найбільше передано цивільних та господарських справ, з них повернуто 23 цивільних та 13 господарських справ. У меншому обсязі передано до ВП ВС адміністративних справ (18), з яких повернуто 11.

Отже, ВП ВС прийняла до розгляду 64 справи, або 58 % від тих, що передавалися КС ВС у I півріччі 2021 року. Це на 14 % більше, ніж у I півріччі 2020 року.

2.3. Результати касаційного розгляду

У I півріччі 2021 року ВП ВС ухвалила 65 кінцевих рішень у касаційному порядку, а саме у 27^Г, 23^Ч, 14^А та в 1^К справі.

За результатами розгляду в більшості випадків судові рішення змінено або скасовано (46), а саме у 20^Г, 16^Ч та 10^А справах. Також ВП ВС у 18 справах оскаржуваних рішень залишила без змін, тобто у 7^Ч, 6^Г, 4^А та 1^К справах і в 1^Г справі касаційне провадження закрито.

Відсоток рішень, якими оскаржувані рішення змінено або скасовано у досліджуваному періоді, становить 71% від загального обсягу ухвалених рішень, що на 21% більше, ніж у I півріччі 2020 року. Слід відмітити, що в кримінальних справах ВП ВС не ухвалювала такі рішення. Натомість у справах інших юрисдикцій цей відсоток коливався від 70% до 74%.

За підставами передачі судових справ на розгляд ВП ВС касаційний перегляд судових рішень відбувся так, як наведено на малюнку 5.

Малюнок 5

Результати касаційного перегляду за підставами надходження справ до ВП ВС у I півріччі 2021 року

Представлені дані показують, що питома вага змінених або скасованих судових рішень у загальній кількості розглянутих справ за кожною з підстав становить від 67% до 78%, окрім випадків, пов'язаних з необхідністю відступити від висновку Верховного Суду України, де цей відсоток був 60%.

У I півріччі 2021 року найбільше рішень ВП ВС змінила або скасувала в господарських справах за спорами щодо укладення, зміни, розірвання, виконання договорів (правочинів) та визнання їх недійсними (9) і в цивільних справах стосовно спорів про недоговорні зобов'язання (5).

Розподіл рішень ВП ВС, якими оскаржувані рішення судів першої та/або апеляційної інстанцій скасовано за їх наслідками, представлено на діаграмі 1.

Діаграма 1

Наслідки скасування оскаржуваних рішень у касаційному порядку у I півріччі 2021 року

За даними статистичної звітності, у більшості справ ВП ВС ухвалювала нові рішення (12). Питома вага цих рішень у I півріччі 2021 року більша на 29 %, ніж в аналогічному періоді минулого року.

Кожне четверте рішення скасовувалось із закриттям провадження у справі або залишенням процесуального звернення без розгляду (7) проти кожного третього у I півріччі 2020 року.

Кожне п'яте рішення ВП ВС стосувалося направлення справи на новий розгляд, як і в порівнюваному періоді. У звітному періоді ВП ухвалила 5 таких рішень.

У рівній кількості справ ВП ВС ухвалила рішень, із залишенням у силі рішення суду першої інстанції та з направленням справи для продовження розгляду (по 2). Частина останнього різновиду рішень зменшилась на 23 % в досліджуваному періоді.

2.4. Залишок у касаційному порядку

Станом на кінець I півріччя 2021 року ВП ВС не розглянула 74 справи, або 48⁴, 19⁷, 5⁴ та 2^К. Порівняно з I півріччям 2020 року частина таких справ у загальному обсязі, що знаходились на розгляді ВП ВС, збільшилась на 15 %.

Наприкінці I півріччя 2021 року найчисельнішими категоріями нерозглянутих судових справ є:

21⁴ справа стосовно спорів, що виникають з правочинів, зокрема договорів;

7⁷ справ за спорами щодо укладення, зміни, розірвання, виконання договорів (правочинів) та визнання їх недійсними;

74 справ у спорах щодо права власності чи іншого речового права на нерухоме майно (крім землі);

64 справ у спорах про недоговірні зобов'язання;

47 справи про банкрутство.

Кількість нерозглянутих справ за іншими категоріями в межах кожної юрисдикції коливається від 1 до 3 одиниць.

За підставами розгляду справ ВП ВС у касаційному порядку найбільше нерозглянутих справ залишилось з підстави наявності виключної правової проблеми (28) та необхідності відступити від висновку колегії, палати, об'єднаної палати, іншого касаційного суду (21) або висновку ВП ВС (15).

Найменше нерозглянутих справ залишилось з підстав необхідності відступити від висновку Верховного Суду України (4) та порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції (6).

Таким чином, станом на кінець I півріччя 2021 року 65 % нерозглянутих судових справ належали до цивільних, майже половину з яких склали справи стосовно спорів, що виникають з правочинів, зокрема договорів.

3. Здійснення правосуддя ВП ВС в апеляційному порядку

3.1. Загальні обсяги справ в апеляційному порядку

У досліджуваному періоді до ВП ВС надійшло 169 апеляційних скарг, що в 1,4 раза більше порівняно з I півріччям 2020 року, коли цей показник становив 119 скарг. З них надійшло 137 апеляційних скарг зі спорів щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності таких суб'єктів владних повноважень: ВРП¹ – 52, Президента України – 34, Верховної Ради України – 25, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – 21, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів – 5. У цьому ж періоді надходили апеляційні скарги у спорах щодо виборів: народних депутатів України (20), Президента України (7) та депутатів місцевих рад (2), а також 1 апеляційна скарга у зразковій справі.

Порівняно з аналогічними даними I півріччя 2020 року обсяги надходження апеляцій у справах збільшились стосовно ВРП – майже вдвічі та щодо Президента України, Верховної Ради України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – у межах 1,5 раза. Надходження апеляційних скарг у спорах відносно Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів зменшилось в 1,6 раза, що пов'язано з положеннями Закону України від 19 вересня 2019 року № 113-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури», зі змінами.

Скарги щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради правосуддя складають 31 % від загального надходження ВП ВС в апеляційному порядку.

¹ За винятком скарг на рішення ВРП, ухвалених за результатами розгляду скарг на рішення її ДП.

Аналіз стану здійснення правосуддя ВП ВС у I півріччі 2021 року

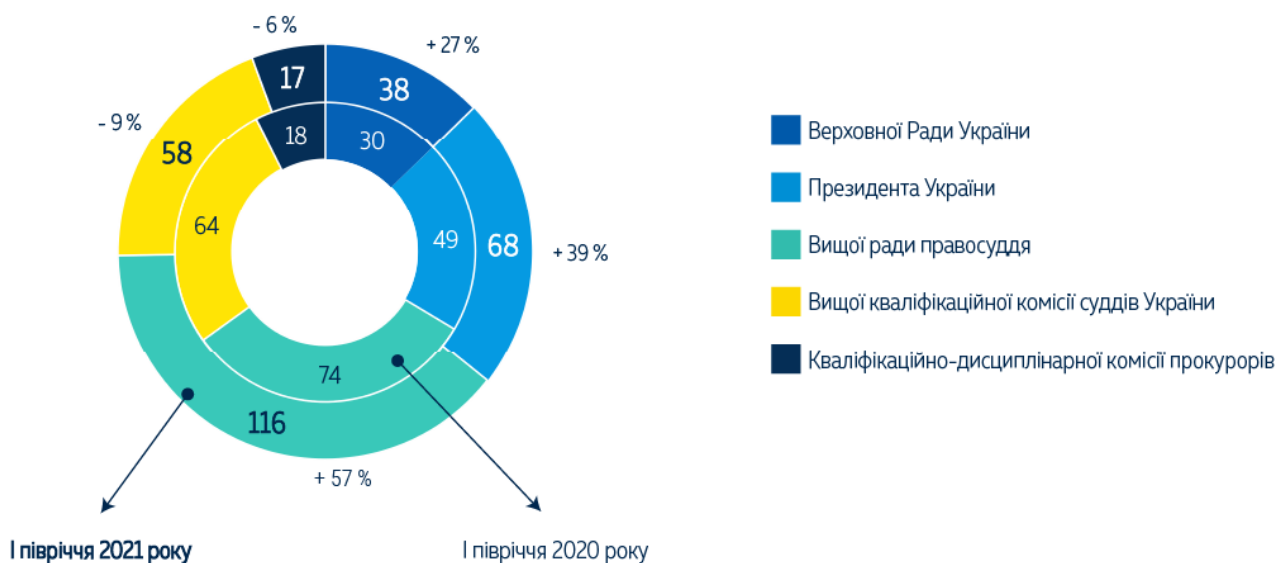
Серед апеляцій у цих спрах кожна четверта апеляційна скарга надійшла з питань звільнення суддів з посади (12), кожна восьма – щодо рішень про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді (7) та кожна дев'ята стосувалася рішення про відмову у внесенні Президентом України подання про призначення судді на посаду (6). Загалом справи за зазначеними категоріями (25) складають половину від тих, що стосуються ВРП.

Також до ВП ВС надійшло 29 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП), що незначно більше, ніж у I півріччі минулого року.

У поточному періоді знаходилось 334 апеляційні скарги та справи або на чверть більше, ніж у I півріччі 2020 року (270). Серед них – 6 у зразкових справах, що майже як і в аналогічному періоді минулого року. У цьому ж періоді перебувало 29 апеляційних скарг у справах, пов'язаних з виборчим процесом. Динаміку змін обсягу апеляційних скарг за іншими категоріями у досліджуваних періодах представлено на діаграмі 2.

Діаграма 2

Розподіл загального обсягу апеляційних скарг ВП ВС щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у I півріччі 2020 – 2021 років

Відповідно до даних статистичної звітності ВП ВС у досліджуваному періоді обсяги апеляційних скарг, що знаходились на розгляді ВП ВС відповідали даним аналогічного періоду 2020 року у справах стосовно Верховної Ради України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, поряд з цим майже у 1,5 раза зросли – у справах за участю Президента України та Вищої ради правосуддя.

Також у досліджуваному періоді на розгляді ВП ВС перебувало 55 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП), що на 22% більше, ніж у I півріччі 2020 року, та 6 апеляційних скарг у зразкових справах проти 33 у I півріччі минулого року.

3.2. Результати розгляду в апеляційному порядку

У I півріччі 2021 року ВП ВС розглянула **234** апеляційні скарги та справи, тобто 70 % від тих, що перебували на розгляді, проти 52 % у I півріччі 2020 року. Серед них не прийнято до розгляду **44** апеляційних скарги та розглянуто по суті **190** справ за апеляційними скаргами.

За результатами розгляду матеріалів в апеляційному порядку ВП ВС **31** апеляційну скаргу повернула, **10** – залишила без розгляду, щодо **2** – відмовила у відкритті провадження, в **1** випадку апеляційне провадження закрито.

За результатами апеляційного перегляду у **138** справах оскаржувані рішення залишено без змін, тобто 73 %, у **34** справах – скасовано та у **18** справах – змінено, або 27 % переглянутих рішень ВП ВС скасувала або змінила.

У справах, пов'язаних з виборчим процесом, ВП ВС ухвалила **25** кінцевих рішень та у зразкових справах **5** – рішень. Також ВП ВС ухвалила кінцеві рішення у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності з розподілом щодо: ВРП – **64** рішення, Президента України – **50**, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – **44**, Верховної Ради України – **32** та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів – **12** одиниць.

Загальний відсоток рішень, якими завершено розгляд апеляційних скарг і справ у звітному періоді за категоріями, наведено на *гістограмі 1*.

Гістограма 1

Відсоток кінцевих рішень ВП ВС від загальних обсягів справ і матеріалів у I півріччі 2021 року

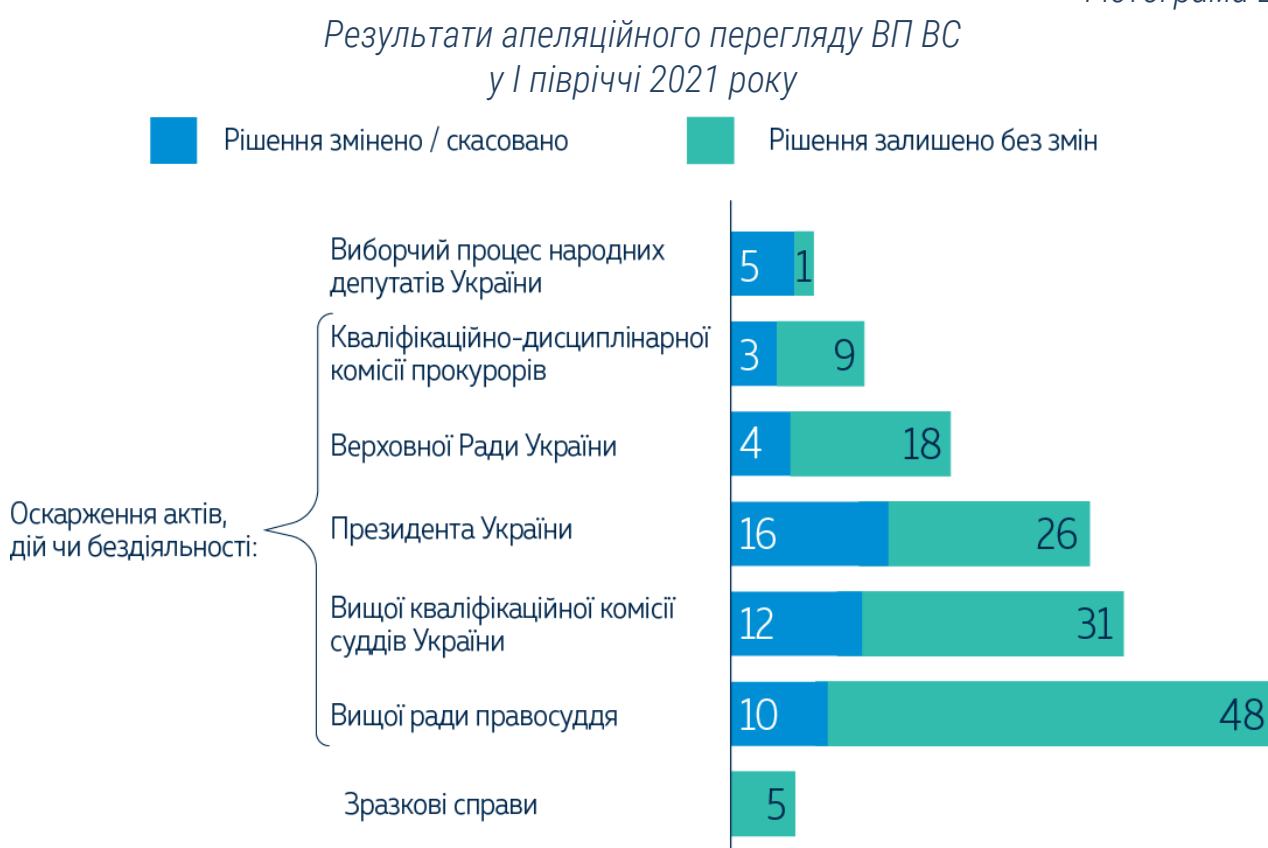
У переважній більшості основних категорій справ питома вага розглянутих ВП ВС коливається від 55 до 76 %. Найбільший відсоток розгляду (84 %) у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України.

спостерігається у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України.

Таким чином, ВП ВС у цьому півріччі ухвалила кінцевих рішень у справах і матеріалах, що перебували на розгляді, на 18 % більше порівняно з I півріччям 2020 року та у 1,5 раза більше переглянула оскаржуваних судових рішень.

Вимоги апеляційних скарг у періоді, що аналізується, задоволено у 52 випадках, з яких у спорах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Президента України становили третину, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України склали четверту та ВРП – п'яту частину. У розрізі категорій справ розподіл рішень, якими ВП ВС здійснила апеляційний перегляд, розміщено на *гістограмі 2*.

Гістограма 2

За результатами розгляду 25 апеляційних скарг щодо виборчого процесу кінцеві рішення ВП ВС ухвалила на підставі 7 скарг у справах, пов'язаних з виборами Президента України, 16 скарг – у справах стосовно виборів народних депутатів та за 2 апеляціями у справах щодо виборів депутатів місцевих рад.

У справах стосовно виборчого процесу Президента України 2 апеляції повернуто та 5 залишено без розгляду. У цій категорії справ рішення по суті ВП ВС не ухвалювала.

У справах відносно виборів народних депутатів України 5 скарг повернуто, 3 скарги залишено без розгляду, в 1 випадку апеляційне провадження закрито та за 1 апеляційною скаргою ухвалено інше рішення до відкриття апеляційного провадження. За результатами перегляду судових рішень у таких справах ВП ВС

скасувала **5** оскаржуваних рішень, зокрема у **3** справах з ухваленням нового судового рішення. Крім цього, ВП ВС в **1** справі цієї категорії залишила оскаржуване рішення без змін.

У справах щодо виборів депутатів місцевих рад ВП ВС здійснила апеляційний перегляд та скасувала **2** судових рішення з направленням справи для розгляду до іншого суду першої інстанції.

Упродовж досліджуваного періоду ВП ВС також ухвалила **27** кінцевих рішень за скаргами на рішення ВРП (у частині її ДП), з них **25** розглянула по суті та **2** апеляційні скарги повернула. У **7** справах рішення ДП ВРП скасовано, тобто у 26 % випадках. У **5** зразкових справах ВП ВС переглянула судові рішення КАС, які залишила без змін.

За результатами апеляційного перегляду ВП ВС скасувала **34** оскаржуваних рішення КАС, тобто 18 % від загальної кількості переглянутих. Рішення скасовано у **27** справах зі спорів щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності відповідних суб'єктів владних повноважень та у **7** справах щодо виборчого процесу та референдуму.

За наслідками скасування оскаржуваного рішення в апеляційному порядку ВП ВС ухвалила у **16** справах нові рішення, у тому числі у справах, пов'язаних з виборами народних депутатів – **3** та у справах зі спорів щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності – **13**, а саме: ВРП (**5**), Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (**3**), Президента України та Верховної Ради України – по **2**, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – **1**.

За наслідками скасування судового рішення в **10** справах закрито провадження в судовій справі або залишено заяву без розгляду. З них у **6** справах, пов'язаних з оскарженням актів, дій або бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, та у **4** справах – Президента України.

Також **8** справ направлено для розгляду до іншого суду першої інстанції або для продовження розгляду, у тому числі **1** справу відносно Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, **3** – щодо Президента України, **4** – щодо виборчого процесу та референдуму.

3.3. Залишок апеляційних скарг та справ

Станом на кінець I півріччя 2021 року у ВП ВС залишились нерозглянутими **82** апеляційні скарги і справи за ними, тобто чверть від тих, що знаходились на розгляді в апеляційному порядку. Це на 16 % менше, ніж у I півріччі 2020 року.

З них **81** справа щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності:

Вищої ради правосуддя – **49** (60 %);

Президента України та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – по **12** (по 15 %);

Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів та Верховної Ради України – по **4** (по 5 %).

Разом із цим наприкінці досліджуваного періоду ВП ВС не завершено апеляційний перегляд в 1 зразковій справі та залишилось нерозглянутими 25 скарг на рішення ВРП (у частині її ДП).

4. Здійснення правосуддя ВП ВС за заявами про перегляд судових рішень за виключними та нововиявленими обставинами

У I півріччі 2021 року до ВП ВС надійшло 102 заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами, що вдвічі більше, ніж у тому ж періоді 2020 року (46). Аналогічна динаміка спостерігається за всіма юрисдикціями, окрім адміністративної, дані в якій не змінилися.

З урахуванням нерозглянутих заяв на початок 2021 року в провадженні ВП ВС перебувало 110 таких заяв². З них у 86^К, 11^А, 8^С, 2^Г та 3^{АП} справах. Більшість цих заяв (102) знаходилась із підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом (далі – за рішеннями ЄСПЛ).

У досліджуваному році ВП ВС розглянула 99 заяв про перегляд судового рішення за виключними обставинами, що майже як і у I півріччі 2020 року. За результатами їх розгляду основна частина заяв повернута або щодо них відмовлено у відкритті провадження. Оскаржені рішення скасовані у 2^С судових справах, 1^А, 1^К, водночас в 1^К справі вирок змінено за виключними обставинами. У цих справах оскаржувані судові рішення скасовано або змінено відповідно до таких рішень ЄСПЛ: «Філозофенко проти України» в адміністративній справі, «Чернов проти України» та «Скоморохов проти України» у 2 кримінальних справах; «Сатановська та Роджерс проти України» у цивільній справі.

Станом на кінець I півріччя 2021 року ВП ВС не розглянула 11 заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами, зокрема 6 – у кримінальних справах, 2 – в адміністративних та по 1 – у цивільній та господарській справах. Питома вага нерозглянутих заяв серед тих, які перебували на розгляді, на 25 % менша, ніж у I півріччі 2020 року.

У I півріччі 2021 року на розгляд до ВП ВС надійшло 4 заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами проти 10 у I півріччі 2020 року.

З урахуванням нерозглянутих заяв на розгляді ВП ВС перебувало 6 таких заяв, з них у 2 адміністративних справах 1 заяву повернуто заявникам та за 1 заявою ВП ВС переглянула судові рішення, яке залишила без змін, також 2 заяви повернуто в цивільних справах та в 1 кримінальній справі за такою заявою відмовлено у відкритті провадження.

При цьому на кінець I півріччя 2021 року нерозглянутою залишилася 1 заява в адміністративній справі.

² У I півріччі 2020 року на розгляді ВП ВС перебувало 43 заяви у кримінальних справах, 7 – у цивільних, 12 – в адміністративних та 3 – у господарських.

Порівняльна аналітична таблиця 1
**Загальні показники здійснення правосуддя ВП ВС
за порядком звернення та видами справ**

Найменування показника		Перебувало на розгляді (I)		Надійшло на розгляд (II)		Ухвалено кінцевих рішень (III)		Залишок нерозглянутих наприкінці (IV)	
		у першому півріччі року						2020	2021
		2020	2021	2020	2021	2020	2021		
Загальна кількість справ, у тому числі:		1016	820	433	541	621	550	302	202
за порядком звернення									
у касаційному порядку		521	186	133	111	319	65	128	74
в апеляційному порядку		270	334	119	169	140	234	111	82
скарги на рішення ВРП (у частині її ДП)		45	55	24	29	20	27	25	25
заяви про перегляд судових рішень за	виключними обставинами	65	110	46	102	42	99	23	11
	нововиявленими обставинами	11	6	10	4	6	5	5	1
за видами справ									
адміністративних		625	484	228	276	376	333	202	119
господарських		101	61	47	34	58	28	27	20
кримінальних		63	116	53	111	47	107	13	9
цивільних		227	156	105	119	140	80	60	53

Порівняльна аналітична таблиця 2
**Результати здійснення правосуддя ВП ВС
за порядком звернення та видами справ**

Найменування показника		Ухвалено кінцевих рішень, якими вимоги процесуальних звернень і справ:				Ухвалено кінцевих рішень, якими вимоги задоволені (VII)	
		не розглянуто по суті (V)*		Розглянуто по суті (VI)**		2020	2021
		у першому півріччі року					
		2020	2021	2020	2021	2020	2021
Загальна кількість справ, у тому числі:		159	264	462	286	198	110
за порядком звернення							
у касаційному порядку		6	1	313	64	160	46
в апеляційному порядку		16	44	124	190	31	52
скарги на рішення ВРП (у частині її ДП)		3	2	17	25	1	7
заяви про перегляд судових рішень за	виключними обставинами	35	93	7	6	6	5
	нововиявленими обставинами	5	4	1	1	0	0
за видами справ							
адміністративних		71	101	305	232	106	70
господарських		6	2	52	26	32	20
кримінальних		43	104	4	3	3	2
цивільних		39	55	101	25	57	18

* кінцеві рішення про повернення процесуального звернення, відмову у відкритті провадження, закриття провадження, інший кінцевий результат до відкриття провадження

**кінцеві рішення по суті, якими вимоги задоволено, у задоволенні вимог відмовлено, ухвалено інший результат після відкриття провадження та розгляду по суті